

НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ЯК СУБ'ЄКТА ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Васькович І.М.

Національний університет «Львівська політехніка»

Сьогодні здійснюються значні зміни в системі управління підприємствами, які зумовлені ринковими перетвореннями в економіці України. Перед керівниками підприємств виникає необхідність прогнозування, оцінки ризиків і створення ефективної системи управління, що неможливо здійснити без необхідного внутрішнього контролю за їх діяльністю.

Внутрішньогосподарський контроль фактично здійснюється на кожному підприємстві, але у нормативній базі підприємницької діяльності України відсутнє визначення як самого внутрішньогосподарського контролю підприємств, так і відповідних його елементів. Як наслідок, практичне застосування внутрішньогосподарського контролю ототожнюється з адміністративним, бухгалтерським контролем, діяльністю ревізійної комісії та ін. Лише такими формами внутрішньогосподарський контроль обмежується.

Виходячи з вимог ефективного управління підприємством та забезпечення користувачів інформацією на підприємстві, повинна бути створена відповідна система управління, важливим елементом якої є контроль за господарськими процесами, який здійснюється підрозділами внутрішнього аудиту. Внутрішній аудит як суб'єкт внутрішньогосподарського контролю призначений для забезпечення інформацією про всі сторони діяльності підприємства, правильність ведення обліку, достовірність та точність облікових даних, правильність та відповідність законодавству нарахування податків тощо [3, 40].

Питанням дослідження проблем розвитку внутрішнього аудиту, організації його діяльності присвятили свої праці такі автори: Т. Каменська, О. Макеєва, Б. Усач, А. Чуєнков та інші. Проте деякі питання організації внутрішнього аудиту на підприємствах, особливостей його залучення до зовнішніх аудиторських перевірок потребують подальшого вивчення.

У літературних джерелах існують різні точки зору стосовно часу виникнення внутрішнього аудиту. Вважають, що він зародився навіть раніше аудиту. Одні автори вважають, що він виник у XVI столітті, інші у XIX столітті. Але реально, як наука внутрішній аудит почав стрімко

розвиватися після Другої світової війни. У 1941 році в Altamonte Springs, США був заснований Інститут Внутрішніх аудиторів (США) - міжнародна професійна організація, яка отримала світове визнання. Її метою є розвиток та популяризація професії внутрішнього аудитора та розробка стандартів професійної діяльності. На сьогодні до складу ІВА входить понад 122 тис. членів із 165 країн та регіонів. Усього в світі нараховується близько 1 млн. людей, які тією чи іншою мірою займаються внутрішнім аудитом [1].

Внутрішній аудит – це діяльність з надання незалежних і об'єктивних гарантій і консультацій, спрямованих на вдосконалення діяльності підприємства. Внутрішній аудит дає змогу підприємству досягти поставлених цілей, використовуючи систематизований і послідовний підхід до оцінки й підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю й корпоративного управління [2].

Інститут внутрішніх аудиторів здійснює навчання та сертифікацію, має знак сертифікації внутрішніх аудиторів (CIA). Він є підтвердженням сертифікації внутрішніх аудиторів на світовому рівні і стандартом оцінки компетентності та професіоналізму аудиторів у сфері внутрішнього аудиту.

У кожній країні є свої особливості як підготовки, так і роботи фахівців. Так, у внутрішніх аудиторів США існували такі обов'язки щодо попередження і виявлення випадків шахрайства: вони контролювали формування політики компанії щодо сумнівних платежів, проводили перевірку нетипових і не підтверджених необхідними документами витрат, відрахувань. У подальшому акцент діяльності американських внутрішніх аудиторів змістився з попередження шахрайства до удосконалення усього господарчого механізму фірм.

Сьогодні внутрішні аудитори працюють як у державному, так і в приватному секторі. Внутрішні аудитори здійснюють незалежне експертне оцінювання управлінських функцій фірм чи компанії. Вони надають фірмі, яка здійснює управління, результати аналізу, оцінювання, рекомендації, поради й інформацію про діяльність підприємства, яке вони перевіряють. В основному, внутрішній аудит розглядає бухгалтерську інформацію і її достовірність. Завдання внутрішнього аудитора - допомогти працівникам фірми виконувати свої обов'язки кваліфіковано і ефективно [1].

Особливу увагу привернув до себе внутрішній аудит на початку третього тисячоліття. Інтерес до нього обумовлений низкою чинників.

По-перше, внутрішній аудит є одним з небагатьох доступних і водночас недооцінених ресурсів, правильне використання яких може

підвищити ефективність роботи підприємства.

По-друге, низка гучних корпоративних скандалів, яка прокотилася США та західною Європою, дала підстави вважати, що зовнішній аудит може давати значні збої, внаслідок яких зазнають банкрутства навіть найбільші фірми. Так, у результаті банкрутства компанії Enron вийшла з ринку Arthur Andersen і "велика шестірка" ведучих міжнародних аудиторських фірм перетворилася у "четвірку": Deloitte & Touche, Ernst & Young, KPMG и Price Waterhouse, що злилася з Coopers & Lybrand.

По-третє, наявність у підприємстві належного корпоративного управління, однією з невід'ємних ланок якого стає внутрішній аудит - позитивний сигнал для потенційних інвесторів та кредиторів.

Чим же викликана необхідність внутрішнього аудиту у сучасних умовах господарювання?

Зі зростанням масштабів діяльності багаторівневий апарат управління утворює проблеми обміну інформацією, координації рішень, збільшує ймовірність прийняття різними ланками постанов, які суперечать одна одній. Ускладнюється контроль різних ланок управління з боку центрального керівництва, що збільшує ризик помилок і зловживань персоналу (менеджерів). Якщо підприємство має географічно розкидані філіали або відділення, в яких місцеве керівництво приймає самостійні рішення, виникає необхідність здійснювати контроль і оцінку прийнятих рішень у цілому, а для цього потрібна достовірна якісна інформація.

Система бухгалтерського обліку не дає повної інформації, необхідної для своєчасного ухвалення рішень. Керівники структурних підрозділів і окремі фахівці не завжди володіють відповідними знаннями і досвідом у галузі прийняття рішень, які мають можливе значення для підприємства і можуть не тільки збільшити його прибутки, але й нанести збитки, збанкрутувати. Тому ні бухгалтерія, ні фахівці не в змозі в повному обсязі здійснювати внутрішньогосподарський контроль. Яким би професійним не був менеджмент, актуальним стає питання контролю за станом справ, одним із дієвих інструментів якого може стати внутрішній аудит.

Все це дозволяє зробити висновок, що організація внутрішнього аудиту властива лише великим та середнім підприємствам, для яких характерні: складна оргструктура; значна чисельність філіалів; різні види діяльності і можливість кооперування; бажання органів управління отримувати достатньо об'єктивну і незалежну оцінку дій менеджерів усіх видів керування.

Необхідність внутрішнього аудиту обумовлена також недосконалістю законодавства, податкової системи. Так, податковий

тиск держбюджету України 2014 року збільшився, що приводить до зростання тіньової економіки. Невипадково за оцінкою Всесвітнього банку і Price Waterhouse Coopers Україна входить до складу 20 країн світу з неефективною податковою системою. Не поліпшилися і умови розвитку бізнесу в Україні. Право на здійснення бізнесу видають чиновники, що також приводить до зростання корупції. Так, найбільша кількість дозволів видавалася: санепідемслужбами - 35 %, пожежною охороною - 28%, охороною праці - 16%, органами міського самоврядування - 20 %.

Кримінальна економіка відтворює відповідні відносини у бізнесі, займатись яким є небезпечним. Технології шахрайства не відстають від розвитку техніки забезпечення безпеки.

В Українському союзі промисловців і підприємців стверджують, що впродовж останніх двох років рейдерським атакам підпало більше 2 тис. підприємств. За іншими оцінками, на рахунку рейдерів більше 3 тис. захоплених об'єктів чужої власності. Щоб захопити підприємство, здійснюються попередні розвідувальні дії, оцінюється ефективність служби безпеки. Паралельно розробляється схема захоплення об'єкта. Звичайно, в таких умовах від внутрішнього аудитора багато що залежить. Він може розробити заходи, які забезпечать збереження комерційної таємниці та не дадуть приводу для захоплення підприємства, не допустять доведення до навмисного банкрутства.

Отже, зважаючи на все вище зазначене, можна визначити основні напрями вдосконалення внутрішнього аудиту в Україні, вони згруповані наступним чином:

1. Нормативно-правове регулювання аудиту.
2. Формування організаційної структури служб внутрішнього аудиту.
3. Розробка організаційно-технологічних схем та процедур проведення внутрішнього аудиту.
4. Вдосконалення методик проведення внутрішнього аудиту.
5. Ефективне управління внутрішнім аудитом.

1. Усач Б.Ф. *Аудит: навч. посіб.* / Б.Ф. Усач. – К.: Знання – Прес, 2004. – 133 с. 2. *Международные профессиональные стандарты внутреннего аудита.* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.iaa_ru.ru/. 3. Каменська Т. *Основні напрями діяльності внутрішнього аудиту в системі управління* / Т. Каменська // *Бух. облік і аудит.* – 2010, – №7. – С. 40-43.